

Universitätsbibliothek Wuppertal

Auli Gellii Noctes Atticae

Gellius, Aulus

Lugd. Batavorum, MDCLXXXVIII

Liber septimus decimus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1123](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1123)

LIBER SEPTIMUS DECIMUS.

CAPUT I.

Quod Gallus Asinius, & Largius Licinius sententiam Ciceronis reprehenderunt ex oratione quam dixit pro M. Cælio: & quid adversus homines stolidissimos pro eadem sententia verè dignèque dici possit.

VT QUIDAM fuerunt monstra hominum, qui de diis immortalibus impias falsasque opiniones prodiderunt: ita nonnulli tam prodigiosi tamque vecordes exstiterunt (in quibus sunt Gallus Asinius & Largius Licinius, cujus liber etiam fertur infando titulo, Ciceromastix) ut scribere ausi sint M. Ciceronem parum integre atque improprie atque inconsiderate loquutum. atque alia quidem, quæ reprehenderunt, neque dictu neque auditu digna sunt. sed enim in hoc, in quo sibi met ipsi præter cætera esse visi sunt verborum pensitatores subtilissimi, cedd, quale id sit consideremus. M. Cicero pro M. Cælio ita scripsit: *Nam quod objectum est de pudicitia; quodque omnium accusatorum non criminibus, sed vocibus maledictisque celebratum est: id numquam tam acerbe feret M. Cælius, ut eum pœniteat non deformem esse natum.* non existimant verbo proprio esse usum, quod ait, *pœniteat*, atque id propè ineptum etiam esse dicunt. nam *pœnitere*, inquit, tum dicere solemus, quum, quæ ipsi fecimus, aut quæ de nostra voluntate nostroque consilio facta sunt, ea nobis post incipiunt displicere; sententiamque in iis nostram demutamus. neminem autem rectè ita loqui, *pœnitere sese quod natus sit, aut pœnitere quod mortalis sit, aut quod ex offenso fortè vulneratòque corpore dolorem sentiat*: quando istiusmodi rerum nec consilium sit nostrum nec

arbitrium : sed ea ingratis nostris vi ac necessitate naturæ nobis accidant. sic hercle, inquit, non voluntarium fuit M. Cælio, quali forma nasceretur; cujus eum dixit non pœnitere. tamquam in ea causa res esset, ut rationem caperet pœnitendi. Est hæc quidem, quam dicunt, verbi hujusce sententia; & *pœnitere* nisi in voluntariis rebus non probè dicitur; tametsi antiquiores verbo ipso alio quoque modo usitati sunt; & *pœnitet* ab eo quod est *pœnè* & à *pœnuria* dixerunt: sed id aliorum pertinet, atque alio in loco dicitur. Nunc autem sub hac eadem significatione, quæ volgò nota est, non modò ineptum hoc non est, quod M. Cicero dixit; sed festivissimum adèd & facetissimum est, nam quum adversarii & obtrectatores M. Cælii, quoniam erat pulchro corpore, formam ejus & faciem in suspiciones impudicitæ accerferent: illudens Cicero tam absurdam criminationem, quòd formam, quam natura fecerat, vitio darent; eodem ipso errore, quem illudebat, sciens usus est: & *non pœnitet*, inquit, *M. Calium non deformem esse natum*: ut vel hac ipsa re, quod ita dicebat, opprobret adversariis ac per facetias ostentaret: facere eos deridiculum, quod proinde Cælio formam crimini darent, quasi arbitrium ejus fuisset quali forma nasceretur.

C A P. II.

Verba quadam ex Q. Claudii annalium primo cursim in legendo notata.

Quum librum veteris scriptoris legebamus; conabamur postea memoriæ vegetandæ gratia indipisci animo ac recensere, quæ in eo libro scripta essent in utraque ex estimationes, laudis aut culpæ adnotamentis digna: eratque hoc sane quam utile exercitium ad conciliandas nobis, ubi venisset usus, verborum sententiarumque elegantium recordationes. velut hæc verba, ex

Q. Claudii

Q. Claudii primo annali, quæ meminisse potui, notavi; quem librum legimus biduo proximo superiore. *Arma*, inquit, *plerique abjiciunt: atque inermi illatebrant sese.* Ibi *illatebrant*, verbum poeticum visum est, sed non absurdum neque asperum. *Ea*, inquit, *dum sunt, Latini subnixo animo.* *subnixo*, quasi sublimi & suprâ nixo, verbum bene significans & non fortuitum: demonstratque animi altitudinem fiduciamque, quoniam, quibus innititur, iis quasi erigimur attollimurque. *Domus*, inquit, *suas quemque ire jubet, & sua omnia frunisci.* *frunisci* rarius quidem fuit in ætate M. Tullii, ac deinceps infrâ rarissimum: dubitatumque est ab imperitis antiquitatis, an Latinum foret: non modò autem Latinum, sed jucundius amœnitateque etiam verbum est *fruniscor*, quàm *fruor*, & ut *fatiscor* à *fateor*: ita *fruniscor* factum est à *fruor*. Q. Metellus Numidicus, qui castè purèque lingua usus Latina videtur, in epistola quam extul ad Domitios misit, ita scripsit: *Illi verò omni jure atque honestate interdicti: ego neque aqua neque igni careo: & summa gloria fruniscor.* Novius in Atellana, quæ Parcus inscripta est, hoc verbo ita utitur:

Quod magnopere quesiverunt, id frunisci non queunt.

Qui non parsit, apud se frunitus est.

Et *Romani*, inquit, *multis armis & magno commeatu pradaque ingenti copiantur.* *copiari* verbum castrense est: nec facilè id reperias apud civilium causarum oratores: ex eademque figura est, qua *lignantur* & *pabulantur* & *aquantur*. *Sole*, inquit, *occaso.* *Sole occaso* non insuavi venustate est, si quis aurem habeat non sordidam nec proculcatam. in duodecim autem tabulis verbum hoc ita scriptum est: ANTE. MERIDIEM. CAUSAM. CONICIUNTO. QUOM. PERORANT. AMBO. PRAESENTES. POST. MERIDIEM. PRAESENTI. LITEM. ADDICITO. SOL. OCCASUS. SUPREMA

TEM-

TEMPESTAS. ESTO. Nos, inquit, *in medium relin-*
quemus; vulgus *in medio* dicit. nam vitium esse isthuc
 putant: & si dicas *in medium ponere*, id esse solæ-
 cum putant. sed probabilius significantiusque sic dici
 videbitur, si quis ea verba non incuriose introspiciat.
 Græcè quoque *Θείων εἰς μέσων*, vitium id non est.
 Postquam nunciatum est, inquit, ut pugnatum esset in
 Gallos; id civitas graviter tulit. in Gallos mundius
 subtiliusque est, quàm *cum Gallis* aut *contra Gallos*
 nam pinguiora hæc absolutioraque sunt. Simul, inquit,
forma, factis, eloquentia, dignitate, acrimonia, confidentia
pariter præcellebat: ut facile intelligeretur magnum
viaticum ex se atque in se rempublicam evertendam
habere. magnum viaticum pro magna facultate &
 paratu magno novè positum est: videturque Græcos
 sequutus, qui *ἐφόδιον*, à sumtu viæ ad aliarum quoque
 rerum apparatus traducunt: ac sæpe *ἐφοδίασων* pro
 eo dicunt, quod est, *institue & instrue*. Nam M. in-
 quit, Manlius, quem Capitolium servasse à Gallis supra
 ostendi, cuiusque operam cum M. Furio Dictatore apud
 Gallos cumprimè fortem atque exsuperabilem respublica
 sensit, is & genere, & vi, & virtute bellica nemi-
 ni concedebat. apprimè crebrius est: cumprimè rarius;
 traductumque ex eo est, quod cum primis dicebant,
 pro eo quod est, *inprimis*. Nihil sibi, inquit, *divitias*
opus esse. nos *divitiis* dicimus. sed vitium hoc ora-
 tionis nullum est, ac ne id quidem est, quod figura dici
 solet. recta enim ista hæc oratio est: & veteres com-
 plusculè ita dixerunt. nec ratio dici potest, cur rectius
 sit *divitiis opus esse*, quàm *divitias*: nisi si qui grammati-
 corum nova instituta, ut *τεμνίσων ἑσπεῖ*, observant. Nam
 hæc, inquit, *maximè versatur deorum iniquitas*, quod de-
 teriores sunt incolumiores: neque optimum quemquam inter
 nos sinunt diurnare. inusitatè dixit *diurnare*, pro *diu vive*
re. sed ex ea figuratione est, qua dicimus *perennare*. Cum

his,

his, inquit, *confermonabatur*. *sermonari* rusticius videtur, sed rectius; *sermocinari* crebrius est, sed corruptius. *Sese*, inquit, *ne id quoque, quod tum suaderet, facturum esse. ne id quoque, dixit, pro, ne id quidem*: infrequens nunc in loquendo, sed in libris veterum creberrimum. *Tanta*, inquit, *sanctitudo fani est, ut numquam quisquam violare sit ausus. Sanctitas* quoque & *sanctimonia* non minus Latinè dicuntur: sed nescio quid majoris dignitatis est verbum *sanctitudo*: sicuti M. Cato in L. *Veturium duritudinem, quam duriciam* dicere gravius putabat. *Qui illius, inquit, impudentiam norat & duritudinem. Quum tantus, inquit, arrabo penes Samnites populi Romani esset. arrabonem dixit sexcentos obsides*: & id maluit quàm pignus dicere; quoniam vis hujus vocabuli in ea sententia gravior acriorque est. sed nunc arrabo in fordidis verbis haberi cœptus: ac multo videtur fordidius *arra*, quamquam *arra* quoque veteres sæpe dixerint, & compluriens *Laberius. Miserrimas, inquit, vitas exegerunt: at hic nimis in otis, inquit, consumtus est. eligantia* utrobique ex multitudine numeri quæsitæ est. *Cominius, inquit, quæ ascenderat descendit, atque verba Gallis dedit. Verba Cominium dedisse Gallis dicit, qui nihil quicquam cuiquam dixerat: neque eum Galli, qui Capitolium obsidebant, escendentem viderant. sed verba dedit, haud secus posuit, quàm si tu dicas, latuit atque obrepfit. Convalles, inquit, & arboreta magna erant. arboreta, ignobilius verbum est, arbusta celebratius. Putabant, inquit, eos qui foris atque qui in arce erant inter se commutationes & consilia facere. commutationes, id est, collationes communicationesque inusitatè dixit; sed non hercle inscitè nec ineleganter. Hæc ego non pauca interim super eo libro, quorum memoria post lectionem suppetierat mihi, notavi.*

CAP. III.

*Verba M. Varronis ex libro quinto & vicesimo humana-
rum, quibus contra opinionem vulgariam interpreta-
tus est Homeri versus.*

IN fermonibus fortè, quos de temporibus rerum ad
usum hominum repertarum agitabamus, adolescens
quispiam non indoctus *sparti* quoque usum in terra
Græcia diu incognitum fuisse dixit: multisque post
Ilium captum tempestatibus ex terra Hispania adve-
ctum. Riserunt hoc ad illudendum ex his, qui ibi
aderant, unus atque alter, malè homines litterati; quod
genus *ἀγοραῖος* Græci appellant: atque eum, qui id
dixerat, librum legisse Homeri aiebant, cui versus hic
fortè deesset:

Καὶ δὴ δῖος ἐρέειπτε νεῶν ἔσπερα λείλωται.

Tum ille prorsum irritatus, Non, inquit, meo libro
versus, sed vobis plane magister defuit, si creditis in
eo versu *sparta* id significare, quod nos *spartum* dici-
mus. Majorem illi risum subjiciunt: neque id desti-
terunt, nisi liber ab eo prolatus esset M. Varronis vi-
cesimus quintus humanarum, in quo de isto Homeri
verbo à Varrone ita scriptum est: Ego *sparta* apud Ho-
merum non plus *spartum* significare puto, quam *σπάρτος*,
qui dicuntur in agro Thebano nati. in Græcia *sparti* copia
modò cæpit esse ex Hispania: neque ea ipsa facultate usi
Liburni, sed hi plerasque naves loris suebant: Græci ma-
gis *cannabo* & *stupa* cæterisque sativis rebus, à quibus
σπάρτος appellabant. Quod quum ita Varro dicat; du-
bito hercle an posterior syllaba in eo verbo, quod apud
Homerum est, acuenda sit: nisi quia voces hujusmodi,
quum ex communi significatione in rei certæ proprie-
tatem concedunt, diversitate accentuum separantur.

CAP. IV.

Quid Menander poeta Philemoni poeta dixerit, a quo sæpe indignè in certaminibus comædiarum superatus est: & quòd sapissimè Euripides in tragædia ab ignobilibus poetis victus est.

Menander à Philemone nequaquam pari scriptore in certaminibus comædiarum ambitu gratiaque & factionibus sæpenuerò vincebatur. eum quum fortè habuisset obviam, Quæso, inquit, Philemo, bona venia, dic mihi: quum me vincis, non erubescis? Euripidem quoque M. Varro ait, quum quinque, & septuaginta tragædias scripserit in quinque solis vicisse, quum eum sæpe vincerent aliqui poetæ ignavissimi. Menandrum autem alii centum octo, partim centum novem comædias reliquisse ferunt. Sed Apollodori scriptoris celebratissimi hos de Menandro versus legimus, in libro qui Chronica inscriptus est:

Κηφισίδης ὦν ἐκ Διοπίθης πατρὸς
 Πρὸς τοῖς ἑκατὸν πέντε γράψας δαίμαθ' ἕξ
 Ἐλίπε πεντήκοντα ἔθνοιν ἑτῶν.

Ex istis tamen centum & quinque omnibus, solis eum octo vicisse idem Apollodorus eodem in libro scripsit.

CAP. V.

Nequaquam esse verum, quod minutis quibusdam rhetorica artificibus videatur M. Ciceronem in libro, quem de amicitia scripsit, vitioso argumento usum, ἀμφισβητήριον ἀντὶ ὁμολογημῆος posuisse, totumque id consideratius tractatum exploratumque.

M. Cicero in dialogo, cui titulus est Lælius vel de amicitia, docere volens, amicitiam non spe

spe expectationeque utilitatis, neque precii mercedisque causa colendam; sed, quo ipsa per sese plena virtutis honestatisque sit, expetendam diligendamque esse, etiamsi nihil opis nihilque emolumentum ex ea percipi queat: hac sententia atque his verbis usus est; eaque dicere facit C. Laelium sapientem virum, qui P. Africani fuerat amicissimus. *Quid enim Africanus indigens mei? ne ego quidem illius. sed ego admiratione quadam virtutis ejus, ille vicissim opinione fortasse nonnulla, quam de meis moribus habebat, me dilexit. auxit benevolentiam consuetudo. sed quamquam utilitates multae & magna consequuta sunt; non sunt tamen ab earum spe causa diligendi profecta. ut enim benefici liberalesque sumus, non ut exigamus gratiam: (neque enim beneficium feneramur sed natura propensi ad liberalitatem sumus,) sic amicitiam non spe mercedis adducti, sed quod omnis ejus fructus in ipso amore inest, expetendam putamus.* Hoc quum legeretur in cœtu forte hominum doctorum, rhetoricus quidam sophista utriusque linguæ callens, haud sane ignobilis, ex istis acutulis & minutis doctoribus, qui *πεχυνοί* appellantur, atque in disserendo tamen non impiger, usum esse existimabat argumento M. Tullium non probo neque apodictico, sed ejusdem quaestionis, cujus esset ea ipsa res, de qua quaeretur: verbisque id vitium Græcis appellabat, quod accepisset *ἀμφοισθενῶν ἀντιόμολογμῶν*. nam *beneficos*, inquit, & *liberales* sumis ad confirmandum id quod de amicitia dicebat: quum ipsum illud & soleat dari & debeat, quisquis liberaliter & benignè facit, qua mente, quoque consilio benignus liberalisque sit, utrum quia mutuum gratiam speret, & eum, in quem benignus sit, ad parem gratiam provocet, quod facere plerique omnes videntur; an quia natura sit benivolus, benignitasque eum per sese ipsa & liberalitas delectet sine ulla recipiendæ gratiæ procuratione: quod est omnium

omnium ferme rarissimum. argumenta autem censebat aut probabilia esse debere, aut perspicua & minimè controverfa; idque apodixin vocari dicebat, quum ea quæ dubia aut obscurâ sunt, per ea quæ ambigua non sunt, illustrantur. atque, ut ostenderet beneficos liberalesque, ad id, quod de amicitia quæreretur, quasi argumentum exemplumve sumi non oportere, Eodem, inquit, simulacro, eademque rationis imagine, amicitia invicem pro argumento sumi potest; si quis affirmet homines beneficos liberalesque esse debere, non spe aliqua compendii, sed amore & studio honestatis. poterit enim consimiliter ita dicere. namque, ut amicitiam, non spe utilitatis amplectimur, sic benefici liberalesque non gratiæ recipiendæ studio esse debemus. poterit sanè, inquit, ita dicere: sed neque amicitia liberalitati, neque liberalitas amicitia præbere argumentum potest, quum de utroque pariter quærat. Hæc ille rhetoricus artifex dicere quibusdam videbatur perite & scienter. sed videlicet eum vocabula rerum vera ignoravisse. nam beneficium & liberalem Cicero appellat, ita ut philosophi appellandum esse censent, non eum qui, ut ipse ait, beneficia feneratur; sed qui benignè facit nulla tacita ratione ad utilitates suas redundante. non ergo obscuro neque ambiguo argumento usus est, sed certo atque perspicuo. siquidem qui verè beneficus liberalisque est, quamente bene aut liberaliter faciat non quæritur, aliis enim longè nominibus appellandus est, si, quum talia faciat, sui potiùs quàm alterius juvandi causa facit. processisset autem argutatori isti fortassean reprehensio, si Cicero ita dixisset: *Ut enim beneficè liberaliterque facimus, non ut exigamus gratiam.* videretur enim beneficè facere etiam in non beneficum cadere posse, si id per aliquam circumstantiam fieret, non per ipsam perpetuæ benignitatis constantiam. sed quum beneficos liberalesque dixerit; neque aliusmodi isti sunt quàm cujus esse eos

suprà diximus, inlulis, quod ajunt, pedibus & verbis reprehendit doctissimi hominis orationem.

C A P. VI.

Falsum esse, quod Verrius Flaccus in secundo librorum, quos de obscuris M. Catonis composuit, de servo recepticio scriptum reliquit.

M. Cato Voconiam legem suadens verbis hisce attulit. tum magnam pecuniam recipit, quam in viri potestatem non committit. eam pecuniam viro mutuam dat. postea, ubi irata facta est, servum recepticium sectari atque flagitare virum jubet. Quærebatur, servus recepticius quid esset: libri statim quæsi allatique sunt Verrii Flacci de obscuris Catonis. In libro secundo scriptum inventum est, *recepticius servus*, dici nequam & nulli precii; qui, quum venum esset datus, redhibitus ob aliquod vitium, receptusque sit. propterea, inquit, servus ejusmodi sectari maritum & flagitare pecuniam jubebatur; ut eo ipso dolor major & contumelia gravior viro fieret, quòd cum servus nihili petendæ pecuniæ causa compellaret. Cum pace autem cumque venia, istorum, si qui sunt, qui Verrii Flacci auctoritate capiuntur, dictum hoc sit. *recepticius enim servus* in ea re, quam dicit Cato, aliud omnino est quàm Verrius scripsit. atque id cuius facile intellectu est. Res enim proculdubio sic est. Quando mulier dotem marito dabat, tum quæ ex suis bonis retinebat, neque ad virum tramittebat, ea *recipere* dicebatur. sicuti nunc quodque in venditionibus, quæ excipiuntur neque veneunt. quo verbo Plautus quoque in *Triplummo* usus est, in hoc versu:

Posticulum hoc recepit quum ædis vendidit.

id est, quum ædis vendidit, particulam quamdam, quæ post eas ædis erat, non vendidit, sed retinuit. Ipse
etiam

etiam Cato mulierem demonstrare locupletem volens, *Mulier*, inquit, & magnam dotem dat, & magnam pecuniam recipit: hoc est, & magnam dotem dat, & magnam pecuniam retinet. ex ea igitur re familiari, quam sibi dote data retinuit, pecuniam viro mutuam dat, eam pecuniam quum viro fortè irata repetere instituit, apponit flagitatore *servum receptitium*, hoc est, proprium suum, quem cum pecunia reliqua receperat, neque dederat dote, sed retinuerat. non enim servus mariti imperare hoc mulierem fas erat, sed proprio suo. Plura dicere, quibus hoc nostrum tuear, supersedeo: ipsa enim sunt per sese evidentiæ, & quod à Verrio dicitur, & à nobis. Quod utrum ergo videbitur cuique verius, eo utatur.

C A P. VII.

Verba hæc ex Atinia lege, QUOD. SUBREPTUM. ERIT. EJUS. REI. AETERNA. AUCTORITAS. ESTO. P. Nigidio & Q. Scævola visa esse non minus de præterito, quàm de futuro cavisse.

LEgis veteris Atiniæ verba sunt: QUOD. SUBREPTUM. ERIT. EJUS. REI. AETERNA. AUCTORITAS. ESTO. Quis aliud putet in hisce verbis, quàm de tempore tantum futuro legem loqui? sed Q. Scævola patrem suum & Brutum & Manilium viros apprimè doctos quæsisse ait dubitasseque, utrumne in postfacta modò furta lex valeret, an etiam in antefacta. quoniam SUBREPTUM. ERIT. utrumque tempus videretur ostendere, tam præteritum quàm futurum. itaque P. Nigidius civitatis Romanæ doctissimus super dubitatione hac eorum scripsit in tertio vicesimo grammaticorum commentariorum: atque ipse quoque idem putat incertam esse temporis demonstrationem. sed angustè perquam & obscure differit; ut signa rerum ponere videas, ad subsidium ma-

gis memoriae suae, quam ad legentium disciplinam. Videbatur tamen hoc dicere; verbum *esse* & *erit*, quando per sese ponuntur, habent atque retinent tempus suum. quum verò praeterito jugantur, vim temporis sui amittunt, & in praeteritum contendunt. quum enim dico, *in campo est*, *in comitio est*, tempus instans significo. item quum dico, *in campo erit*, tempus futurum demonstro. at quum dico, *factum est*, *scriptum est*, *subreptum est*; quamquam *est*, verbum temporis sit praesentis; confunditur tamen cum praeterito, & praesens esse desinit. sic igitur, inquit, etiam istud, quod in lege est; si divides separetque duo verba haec, *subreptum*, & *erit*, ut sic audias *subreptum*, tamquam *certamen erit*, aut, *sacrificium erit*, tum videbitur lex in post futurum loqui. si verò copulatè permixtèque dictum intelligas, ut *subreptum erit*, non duo, sed unum verbum sit, idque unita patiendi declinatione sit: tum hoc verbo non minus praeteritum tempus ostenditur quam futurum.

C A P. VIII.

In sermonibus apud mensam Tauri philosophi quari agitarique hujusmodi solita; cur oleum saepe & facile, vinararius congelascant, acetum haud fere umquam, & quoddam aquae fluviorum fontiumque durentur, mare gelu non duretur,

Philosophus Taurus accipiebat nos Athenis cena plerumque ad id diei, ubi jam vesperaverat. id enim est tempus isthuc coenandi frequens. ejus coenae fundus & fundamentum omne erat aula una lentis Aegyptiae, & cucurbitae inibi minutim caesae. Ea quodam die ubi paratis & expectantibus nobis allata atque imposita mensa est; puerum jubet Taurus oleum in aulam indere. erat is puer genere Atticus ad annos maxime natus octo, feli-
vissimis aetatis & gentis argutiis scatens. guttum Samium
orete-

oretenus imprudens inanem, tamquam si inesset oleum, affert, convertitque eum; & ut solitum est, circumegit per omnem partem aulæ manum, nullum inde ibat oleum, adspicit puer guttum atrocibus oculis stomachabundus, & concussum vehementiùs iterum in aulam vertit. idque quum omnes sensim atque summissim rideremus, tum puer Græcè, & id quidem perquam Attice, *μη γελᾶτε*, inquit, *ἐν τ᾽ ἔλαιον, ἀλλ᾽ ὅτι ἔστε οἷα φερίη παρὶ τ᾽ ὄρθρον γέρονε τήμερον κεκρύσσειαλαι*. Verbero, inquit ridens Taurus, nonne is curriculo, atque oleum petis? sed quum puer foras emtum isset; nihil ipse ista mora offensior, Aula, inquit, oleo indiget; & ut video, intolerandum fervit. cohibeamus manus: atque interea, quoniam puer nunc admonuit solere oleum congelascere, consideremus cur oleum quidem sæpe & facile stet; vina rarerer congelascant. atque adspicit me, & jubet quid sentiam dicere. Tum ego respondi, conjectare me, vinum iccirco minus citò coalescere, quòd semina quædam caldoris in sese haberet; essetque natura ignitius: ob eamque rem dictum esse ab Homero *αἰθοπα οἶνον*, non, ut alii putarent, propter colorem. Est quidem, inquit Taurus, ita ut dicis; nam ferme convenit, vinum, ubi potum est, calefacere corpora. sed non secus quoque oleum calorificum est: neque minorem vim in corporibus calefactandis habet. ad hoc, si ista hæc, quæ calidiora sunt, difficiliùs gelu coguntur; congruens est, ut, quæ frigidiora sunt, facile cogantur. acetum autem omnium maximè frigorificum est: atque id nunquam tamen concrescit. num igitur magis causa oleo coaguli celerioris in levitate est? faciliora enim ad coëundum videntur, quæ leviora levioraque sunt. præterea id quoque ait quæri dignum; cur fluviorum & fontium aquæ gelu durentur, mare omne incongelabile sit: tametsi Herodotus, inquit, historiæ scriptor contra omnium fermè, qui hæc quæsierunt, opinionem, scribit, marè

Bosporicum, quod Cimmericum appellatur, earumque partium mare omne, quod Scythicum dicitur, gelu stringi & consistere. Dum hæc Taurus: interea puer venerat & aula deferbuerat: tempusque esse cœperat edendi & tacendi.

C A P. IX.

De notis litterarum, qua in C. Cæsaris epistolis reperiuntur, deque aliis clandestinis litteris ex vetere historia petitis: & quid scytale sit Laconica.

Libri sunt epistolarum C. Cæsaris ad C. Oppium & Balbum Cornelium, qui res ejus absentis curabant. in his epistolis, quibusdam in locis inveniuntur litteræ singulariæ sine coagmentis syllabarum; quas tu putes positas inconditè. nam verba ex his litteris confici nulla possunt. erat autem conventum inter eos clandestinum de commutando situ litterarum; ut in scripto quidem alia aliæ locum & nomen teneret, sed in legendo locus cuique suus & potestas restitueretur. quænam verò pro qua scriberetur, ante iis, sicuti dixi, placebat, qui hanc scribendi latebram parabant. Est adè Probi grammatici commentarius satis curiose factus de occulta litterarum significatione epistolarum C. Cæsaris scriptarum. Lacedæmonii autem veteres, quum dissimulare & occultare litteras publicè ad imperatores suos missas volebant, ne, si ab hostibus exceptæ forent, consilia sua noscerentur; epistolas id genus factas mittebant. furculi duo erant teretes, oblonguli, pari crassamento ejusdemque longitudinis, derasi atque ornati consimiliter, unus imperatori in bellum proficiscenti dabatur; alterum domi magistratus cum jure atque cum signo habebant. quando usus venerat litterarum secretiorum; circum eum furculum lorum modicæ tenuitatis, longum autem quantum rei satis erat, complicabant, volumine

rotundo & simplici; ita ut oræ adjunctæ undique & co-
 hærentes lori, quod plicabatur, coirent. litteras deinde
 in eo loro per transversas juncturarum oras, versibus à
 summo ad imum proficiscentibus, inscribentibus: id lo-
 rum litteris ita perscriptis revolutum ex furculo impera-
 tori commenti illius conscio mittebant: resolutio autem
 lori litteras truncas atque mutilas reddebat; membraque
 earum & apices in partes diversissimas spargebat. pro-
 pterea si id lorum in manus hostium inciderat, nihil
 quicquam conjectari ex eo scripto quibat. sed ubi ille,
 ad quem erat missum, acceperat; furculo compari,
 quem habebat, capite ad finem proinde ut debere fieri
 sciebat, circumplicabat: atque ita litteræ per ambitum
 eundem furculi coalescentes rursus coibant; integram-
 que & incorruptam epistolam & facilem legi præsta-
 bant. hoc genus epistolæ Lacedæmonii *συντάλιον* ap-
 pellant. Legebamus id quoque in veteri historia rerum
 Pœnicarum, virum indidem quempiam illustrem (sive
 ille Hasdrubal, sive quis alius est, non retineo) epistolam
 scriptam super rebus arcanis hoc modo abscondisse. pu-
 gillaria nova nondum etiam cera illita accepisse; litteras
 in lignum incidisse; postea tabulas, uti solitum est, cera
 conlevisse; easque tabulas tamquam non scriptas, cui
 futurum id prædixerat misisse; eum deinde ceram dera-
 sisse, litterasque incolumes ligno incisas legisse. Est &
 alia in monumentis rerum Græcarum profunda quædam
 & inopinabilis latebra barbarico astu excogitata. His-
 tiazus nomine fuit, loco natus in terra Asia non igno-
 bili. Asiam tunc tenebat imperio rex Darius. is His-
 tiazus, quum in Persis apud Darium esset, Aristagoræ
 cuiusdam res quasdam occultas nunciare furtivo scripto
 volebat. comminiscitur opertum hoc litterarum admi-
 nistrandum. servo suo diu oculos ægros habenti capillum ex
 capite omni, tamquam medendi gratia, deradit, caput-
 que ejus leve in litterarum formas compungit. his litte-
 ris,

ris, quæ voluerat, perscripsit. hominem postea, quoad capillus adoleceret, domo continuit. ubi id factum est; ire ad Aristagoram jubet. & quum ad eum, inquit, veneris, mandasse me dicito, ut caput tuum, sicut nuper egomet feci, deradat. servus, ut imperatum erat, ad Aristagoram venit, mandatumque domini affert. atque ille id non esse frustra ratus, quod erat mandatum, fecit. ita litteræ perlatae sunt.

C A P. X.

Quid de versibus Virgilii Favorinus existimavit, quibus in describenda flagrantia montis Aetna Pindarum poetam sequutus est: collataque ab eo super eadem re utriusque carmina & dijudicata.

Favorinum philosophum, quum in hospitis sui Antiatem villam æstu anni concessisset; nosque ad eum videndum Roma venissemus, memini super Pindaro poeta & Virgilio in hunc fere modum differere. Amici, inquit, familiaresque P. Virgilii in his, quæ de ingenio moribusque ejus memoriæ tradiderunt, dicere eum solitum ferunt, parere se versus more atque ritu urfino. namque, ut illa bestia fetum ederet ineffigiatum informemque, lambendoque id postea, quod ita edidisset, conformaret & fingeret; proinde ingenii quoque sui partus recentes rudi esse facie & imperfecta: sed deinceps tractando colendoque reddere iis se oris & vultus lineamenta. Hoc virum judicii subtilissimi ingenue atque verè dixisse res, inquit, iudicium facit. nam, quæ reliquit perfecta expolitaque, quibusque imposuit census atque delectus sui supremam manum, omni poeticae venustatis laude florent: sed quæ procrastinata sunt ab eo ut post recenserentur, & absolvi, quoniam mors præverterat, nequaquam poetarum elegantissimi nomine atque iudicio digna sunt. itaque quum morbo oppres-

bo oppressus adventare mortem videret, petivit oravit-
que à suis amicissimis impense, ut AENEIDA, quam non-
dum satis climasset, abolerent. in his autem, inquit,
quæ videntur retractari & corrigi debuisse, is maximè
locus est, qui de monte AETNA factus est. nam quum
Pindari veteris poetæ carmen, quod de natura atque
flagrantia montis ejus compositum est, æmulari vellet:
ejusmodi sententias & verba molitus est, ut Pindaro
quoque ipso, qui nimis opima pinguique esse facundia
existimatus est, insolentior hoc quidem in loco tumi-
diorque sit. atque uti vosmetipsos, inquit, ejus quod
dico arbitros faciam, carmen Pindari, quod est super
monte AETNA, quantum est mihi memoriæ, dicam.

Τὰς ἐρδύγον) μὲν ἀπαλά-
τε πῦρὸς ἀγρό(α)
Ἐκ μυχῶν παλαι. πο(ε)μοὶ
Δ' ἀμέρραι) μὲν προχέοντι ῥόον καπνῶ
Αἰθῶν, ἀπ' ἐν ὄρφναι) πέτραις
Φοίνισα κυλινδαμῆα φλόξ ἐς βαθεῖ-
αν φέρει πόνις ἀλάκα σὺν πατάγω.
Κεῖνο δ' ἀφάισιο κρουῦς ἐπέλον
Δήνοάτης ἀναπέμ-
πι. πέρας μὲν θαυμάσιον προσιδέ-
εσθαι, θαῦμα ἢ ἔπερον-
των ἀκῆσαι.

Audite nunc, inquit, Virgillii versus, quos inchoasse
eum verius dixerim, quàm fecisse.

Portus ab accessu ventorum immotus, & ingens
Ipse; sed horrificis juxta tonat AETNA ruinis,
Interdumque atram prorumpit ad aethera nubem,
Turbine sumantem piceo & candente favilla,
Attollitque globos flammaram, & sidera lambit.
Interdum scopulos avulsaque viscera montis

*Erigit eructans, liquefactaque saxa sub auras
Cum gemitu glomerat, fundoque exastuat imo.*

Jam principio, inquit, Pindarus veritati magis obsequutus, id dixit quod res erat, quodque istic usu veniebat, quodque ocalis videbatur, interdium fumare AETnam, noctu flammigare. Virgilius autem, dum in strepitu fonitūque verborum conquirendo laborat, utrumque tempus nulla discretione facta confundit, atque ille Græcus quidem, fontes imitatus ignis eructare & fluere amnis fumi, & flammaram fulva & tortuosa volumina in plagas maris ferre, quasi quosdam igneos angues, luculente dixit. at hic noster, atram nubem turbine piceo & favilla fumantem, *ῥόον καπνῶ ἀίθωνα* interpretari volens, crasse & immodice congeffit: globos quoque flammaram, quod ille *ῥεοῦν* dixerat, duriter & *ἀνύρως* transfudit. item quod ait, *sidera lambit*; vacanter hoc etiam, inquit, accumulavit & inaniter. neque non id quoque inenarrabile esse ait, & propemodum insensibile; quod *nubem atram fumare dixit turbine piceo & favilla candente*. non enim fumare, inquit, solent, neque atra esse, quæ sunt candentia: nisi si *candente* dixit pervolgate & improprie pro ferventi favilla, non pro ignea & relucenti. nam *candens* scilicet est à candore dictum, non à calore. quod saxa autem & scopulos eructari & erigi, eisdemque ipsos statim liquefieri & gemere atque glomerari sub auras dixit; hoc, inquit, nec à Pindaro scriptum, nec unquam fando auditum; & omnium, quæ monstra dicuntur, monstruosissimum est.

CAP. XI.

Quod Plutarchus in libris symposiacis opinionem Platonis de habitu atque natura stomachi fistulæque ejus, quæ *τραχεῖα* dicitur, adversum Erasistratum medicum tutatus est auctoritate adhibita antiqui medici Hippocratis.

ET Plutarchus & alii quidam docti viri reprehensum esse ab Erasistrato nobili medico Platonem scripsere: quod potum dixit defluere ad pulmonem, eoque satis humectato demanare per eum, quia sit rimosior, & confluere inde in vesicam: errorisque istius fuisse Alcæum ducem, qui in poematis suis scriberet:

Τέγχε πνέμονας οἶνω • τὸ γὰρ ἄστρον αἰετέλειται.

ipsum autem Erasistratum dicere duas esse quasi canaliculas quasdam vel fistulas; easque ab oris faucibus proficisci deorsum: per earumque alteram deduci delabique in stomachum esculenta omnia & poculenta; ex eoque ferri in ventriculum, qui Græcè appellatur ἡ κάτω κχιλία; atque ibi subigi digerique: ac deinde aridiora ex his recrementa in alvum convenire, quod Græcè κχιλὸν dicitur, humidiora per renes in vesicam. per alteram autem fistulam, quæ Græcè nominatur *τραχεῖα δῶπτεία*, spiritum à summo ore in pulmonem, atque inde rursus in os & in naris commeare; perque eandem viam vocis quoque fieri meatum: ac, ne potus cibisque aridior, quem oporteret in stomachum ire, procideret ex ore, labereturque in eam fistulam, per quam spiritus reciprocatur, eaque offensione intercluderetur animæ via; interpositam esse arte quadam & ope naturæ inde apud duo ista foramina, quæ dicitur *ἑπυλωπίς*, quasi claustra quædam mobilia, conniventia vicissim & resurgentia: eamque *ἑπυλωπίδα* inter edendum bibendumque operiiri atque protegere *πλὴ τραχεῖαν δῶπτείαν*, ne quid ex esca potue

potuere incideret in illud quasi æstuantis animæ iter ; ac propterea nihil humoris influere in pulmonem ore ipso arteriæ commœnito. Hæc Erasistratus medicus adversus Platonem. Sed Plutarchus, in libro Symposiacorum, auctorem Platonis sententiæ Hippocratem dicit fuisse : idemque esse opinatos & Philistiona Locrum & Dioxippum Hippocraticum, veteres medicos & nobiles : atque illam, de qua Erasistratus dixerit, *Ἐπιγλωττιδα* non iccirco in eo loco constitutam, ne quid ex potu influeret in arteriam (nam pulmoni quoque fovendo rigandoque utiles necessariosque humores videri) sed appositam quasi moderatricem quamdam arbitramque prohibendi admiscendive, quod ex salutis usu foret : uti edulia quidem omnia defenderet ab arteria, depelleretque in stomachi viam : potum autem partiretur inter stomachum & pulmonem, & , quod ex eo admitti in pulmonem per arteriam deberet, non rapidum id neque universum, sed quadam quasi obice sustentatum ac repressum sensim paulatimque tramitteret : atque omnem reliquum in alteram stomachi fistulam derivaret.

C A P. XII.

De materiis infamibus, quas Græci ἀδόξως appellant, à Favorino exercendi gratia disputatis.

INfames materias, sive quis mavult dicere inopinabiles, quas Græci ἀδόξως ἰπρόθεσις appellant, & veteres adorti sunt, non sophistæ solum, sed philosophi quoque : & noster Favorinus oppidò quàm libens in eas materias dicebat, vel ingenio expurgificando ratus idoneas, vel exercendis argutiis, vel edomandis usu difficultatibus. sicuti quum Thersitæ laudes quæsit, & quum febrim quartis diebus recurrentem laudavit, lepida sane multa & non facilia inventu in utramque causam dixit. eaque scripta in libris reliquit. sed in febris laudibus

dibus testem etiam Platonem produxit: quem scripsisse ait, qui quartanam passus convaluerit, viresque integras recipaverit, fidelius constantiusque postea valiturum: atque inibi in iisdem laudibus, non hercle hac sententiola invenuste lusit. versus, inquit, est longo hominum ævo probatus:

Ἄλλοτε μητερὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ.

eo versu significatur, non omni die bene esse posse, sed isto bene, atque alio male. quod quum ita sit, inquit, ut in rebus humanis bene aut male vice alterna sit: hæc biduo medio intervallata febris, quanto est fortunatior in qua est μία μητερά, δύο μητέρες?

C A P. XIII.

Quin, particula quot qualesque varietates significationis habeat, & quam sæpe in veterum scriptis obscura sit.

Quin, particula, quam grammatici conjunctionem appellant, variis modis sententiisque connectere orationem videtur. aliter enim dici putatur, quum quasi increpantes vel interrogantes vel exhortantes dicimus: *quin venis? quin legis? quin fugis?* aliter quum ita confirmamus: *Non dubium est, quin M. Tullius omnium sit eloquentissimus.* aliter autem, quum sic componimus, quod quasi priori videtur contrarium: *Non iccirco causas Isocrates non defendit, quin id utile esse & honestum existimavit.* à quo illa significatio non abhorret, quæ est in tertia Origine M. Catonis: *Haud eos, inquit, eo postremum scribo, quin populi & boni & strenui sient.* In secunda quoque Origine M. Cato non longe secus hac particula usus est. *Neque satis, inquit, habuit quod eam in occulto vitaverat, quin ejus famam prostitueret.* Præterea animadvertimus Quadrigarium in octavo annalium particula ista usum esse obscurissimè. ipsius verba posuimus. *Romam venit. vix superat quin triumphus discernatur.*

cernatur. item in sexto annali ejusdem verba hæc sunt : Pene factum est, quin castra relinquerent atque cederent hosti. Non me autem præterit dicere aliquem posse de summo pectore, nihil esse in his verbis negotii. nam, quin, utruvque positum pro, ut; planissimumque esse si ita dicas: Romam venit, vix superat ut triumphus decernatur. item alio in loco: Pene factum est ut castra relinquerent atque cederent hosti. sed utantur sane, qui tam expediti sunt, per fugiis commutationum in verbis quæ non intelliguntur: utantur tamen, ubi id facere poterunt verecundiùs. hanc verò particulam, de qua dicimus, nisi quis didicerit compositam copulatamque esse, neque vim tantum conjungendi habere, sed certa quadam significatione factam: numquam profectò rationes ac varietates istius comprehensus est. quod quia longioris dissertationis est, poterit, cui otium est, reperire hoc in P. Nigidii commentariis, quos Grammaticos inscripsit.

C A P. XIV.

Sententia ex Publii mimos selecta lepidiores.

Publius mimos scriptitavit: dignusque habitus est, qui suppar Laberio judicaretur. C. autem Cæsarem ita Laberii maledicentia & arrogantia offendebat, ut acceptiores & probatiores sibi esse Publii quam Laberii mimos prædicaret. hujus Publii sententiæ feruntur pleræque lepidæ, & ad communem sermonum usum commendatissimæ. ex quibus sunt istæ singulis versibus circumscriptæ, quas libitum hercle est adscribere:

Malum est consilium, quod mutari non potest.

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Feras, non culpes, quod vitari non potest:

Cui plus licet quam par est, plus vult quam licet.

Comes facundus in via pro vehiculo est.

Frugalitas

Frugalitas inserta est rumoris boni.

Heredis fletus sub persona risus est.

Furor fit laesa sepius patientia.

— improbe

Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit.

Ita amicum habeas, posse ut fieri hunc inimicum putes.

Veterem ferendo injuriam in vites novam.

Numquam periculum sine periculo vincitur.

Nimum altercando veritas amittitur.

Pars beneficii est, quod petitur si belle neges.

C A P. XV.

Quòd Carneades Academicus elleboro stomachum purgavit
scripturus adversus Zenonis Stoici decreta: deque natu-
ra medelaque ellebori candidi & nigri.

Carneades Academicus, scripturus adversum Stoici Zenonis libros, superiora corporis elleboro candido purgavit; ne quid ex corruptis in stomacho humoribus ad domicilia usque animi redundaret, & instantiam vigoremque mentis labefaceret. tanta cura tantoque apparatu sui vir ingenio præstanti ad refellenda, quæ scripserat Zeno, aggressus. Id quum in historia Græca legissem, quod elleboro candido scriptum erat, quid esset quæsi. tum comperi duas species ellebori esse discerniculo coloris insignes, candidi & nigri. eos autem colores non in femine ellebori, neque in virgulis, sed in radice dinosci. candido stomachum & ventrem superiorem vomitionibus purgari; nigro alvum, quæ inferior vocatur, dilui: utriusque hanc esse vim, ut humores noxios, in quibus causæ morborum sunt, extrahant. esse autem periculum, ne inter causas morborum, omni corporum via patefacta, ea quoque ipsa, in quibus causa vivendi est, exinaniantur: amissoque omni naturalis alimonix fundamento homo exhaustus

exhaustus intereat. Sed elleborum sumi posse tutissime in insula Anticyra. Plinius Secundus, in libris naturalis historiae, scripsit: propterea Livium Drusum, qui tribunus plebi fuit, quum morbum, qui comitialis dicitur, pateretur, Anticyram navigasse, & in ea insula elleborum bibisse ait; atque ita morbo liberatum. Præterea scriptum legimus, Gallos in venatibus tingere elleboro sagittas; quod his ictæ exanimatæ feræ teneriores ad epulas fiant: sed propter ellebori contagium vulnera ex sagittis facta circumcidere latius dicuntur.

C A P. XVI.

Anates Ponticas vim habere venenis detergendis potentem: atque inibi de Mithridati regis in id genus medicamenti sollertia.

ANates Ponticas dicitur edundis vulgò venenis vitare. scriptum etiam à Lenæo Cn. Pompeji liberto, Mithridatem illum Ponti regem medicinae rei & remediorum id genus sollertem fuisse: solitumque earum sanguinem miscere medicamentis, quæ digerendis venenis valent: eumque sanguinem vel potentissimum esse in ea confectione: ipsum autem regem, assiduo tallium medelarum usu, à clandestinis epularum insidiis cavisse: quin & scientem quoque ultro tentandi gratia venenum rabidum & velox sæpenumerò hausisse: atque id tamen sine noxa fuisse. quamobrem postea, quum proelio victus in ultima regni refugisset, & mori decrevisset, venena violentissima festinandæ necis gratia frustra expertus suo se ipse gladio transegit. hujus regis antidotus celebratissima est, quæ Mithridatios vocatur.

C A P. XVII.

Mithridatem Ponti regem quinque & viginti gentium linguas loquutum, Quintumque Ennium tria corda habere sese dixisse, quod tres linguas percullisset, Græcam, Oscam, Latinam.

Q. Ennius tria corda habere sese dicebat, quod loqui Græcè & Oscè & Latinè sciret. Mithridates autem Ponti atque Bithyniæ rex inclutus, qui à Cn. Pompejo bello superatus est, quinque & viginti gentium, quas sub ditione habuit, linguas percullit: earumque omnium gentium viris haud umquam per interpretem colloquutus est: sed ut quemque ab eo appellari usus fuit, proinde lingua & oratione ipsius, non minus scite quam si gentilis ejus esset, locutus est.

C A P. XVIII.

Quod M. Varro C. Sallustium historia scriptorem deprehensum ab Annio Milone in adulterio scribit, & loris cæsum pecuniaque data demissum.

M. Varro in litteris atque vita fide homo multa & gravis, in libro, quem scripsit *Pius aut de pace*, C. Sallustium scriptorem seriæ illius & severæ orationis, in cujus historia notiones censorias fieri atque exerceri videmus, in adulterio deprehensum ab Annio Milone loris bene cæsum dicit, & quum dedisset pecuniam, dimissum.

C A P. XIX.

Quid Epictetus philosophus dicere solitus sit hominibus nequam & impuris disciplinas philosophiæ studiose tractantibus, & quæ duo verba observanda præceperit omnium rerum longè salubria.

Favorinum ego audiui dicere Epictetum philosophum dixisse, plerosque istos, qui philosophari videntur, philosophos esse hujuscemodi ἀνδρῶν ἑκαστὸν πρῶτον, μέγιστον δὲ λέγειν. id significat, factis procul, verbis tenuis. jam illud est vehementius quod Arrianus solitum eum dictitare in libris, quos de dissertationibus ejus composuit, scriptum reliquit. Nam quum, inquit, animadverterat hominem pudore amisso, importuna industria, corruptis moribus audacem, confidentem lingua cæteraque omnia præterquam animum procurantem, istiusmodi, inquit, hominem quum viderat studia quoque & disciplinas philosophiæ contrectare & physica adire & meditari dialectica, multa que id genus theoremata suspicari sciscitarique, inclamabat deum atque hominum fidem, ac plerumque inter clamandum his eum verbis increpabat: ἀνθρώπε, πῶς βιάσῃς; σπέψαι εἰ κεκάθαρθῃ τὸ αἴγλειον. ἀνὴρ γὰρ εἰς τὸ οἴησιν αὐτὰ βιάσῃς, ἀπώλετο. ἢ σαπῆ, ἢ ἔρρον, ἢ ὄξυς ἢ ἄλλοις ἀνὴρ, ἢ πύτων χειρῶν. nihil profecto his verbis gravius, nihil verius: quibus declarabat maximus philosophorum litteras atque doctrinas philosophiæ, quum in hominem falsum atque degenerem influxissent, verti, mutari, corrumpi, & quod ipse κωικώτερον, urinam fieri, aut si quid est urina spurcius. Præterea idem ille Epictetus, quod ex eodem Favorino audivimus, solitus dicere est, duo esse vitia multo omnium gravissima ac tæterrima, intolerantiam & incontinentiam; quum aut injurias, quæ sunt ferendæ, non toleramus neque ferimus; aut à quibus rebus voluptatibusque

nos tenere debemus, non tenemus. itaque, inquit, si quis hæc duo verba cordi habeat, eaque sibi imperando atque observando curet; is erit pleraque impeccabilis, vitamque vivet tranquillissimam. verba duo hæc dicebat ἀνέχῃς & ἀπέχῃς.

C A P. XX.

Verba sumpta ex symposio Platonis numeris coagmentisque verborum scite, modulatè, aptèque exercendi gratia in Latinam orationem versa.

Symposium Platonis apud philosophum Taurum legebatur. verba illa Pausaniæ inter convivas amorem vice sua laudantis: ea verba ita prorsum amavimus, ut meminisse etiam studuerimus. sunt adeò, quæ meminimus, verba hæc: πᾶσα γὰρ πεῖξις ὠδε ἔχῃ. αὐτῇ ἐφ' ἐαυτῆς πεαττομένη, ἔτε καλή, ἔτε ἀίχρα. οἶον νῦν ἡμεῖς ποιῶμεν ἢ πίνῃν ἢ ἀδειν ἢ ἀγλέμεσθαι. σπουδὴ ἐστὶν τῶν αὐτῶν καθ' αὐτὸ καλὸν εἶδεν, ἀλλ' ἐν τῇ πεῖξει, ὡς ἀν' πεαχθῆ ποιῶτον ἀπέβη. καλῶς μὲν γὰρ πεαττομένη & ὀρθῶς, καλὸν γίνεσθαι. μὴ ὀρθῶς δ', αἰχρὸν. ἔτω δ' ἔ το ἔραῖν, ἢ ὀ ἔρας, ἢ πᾶς ἐστὶ καλὸς, εἰδὲ ἀξί. εἰκωμιάζουσι, ἀλλ' ὁ καλῶς περὶ τῶν ἔραῖν.

Hæc verba ubi lecta sunt; atque ibi Taurus mihi, Heus, inquit, tu rhetorisce (sic enim me in principio recens in diatribam acceptum appellitabat, existimans eloquentiæ unius extundendæ gratia Athenas venisse) videsne, inquit, ἐνθύμημα crebrum & coruscum & convexum, brevibusque & rotundis numeris cum quadam æquabili circumactione devinctum? habesne nobis dicere in libris rhetorum vestrorum tam aptè tamque modulatè compositam orationem; sed hos, inquit, tamen numeros censeo videas ὁδὲ παρέργον. ad ipsa enim Platonis penetralia ipsarumque rerum pondera & dignitates pergendum est; non ad vocularum ejus amœnita-

tem nec ad verborum venustates deversitandum. Hæc admonitio Tauri, de orationis Platonice modulis, non modò non repressit, sed instinxit etiam nos ad elegantiam Græcæ orationis verbis Latinis affectandam: atque uti quædam animalium parva & vilia ad imitandum sunt, quas res cumque audierint viderintve, petulantia; proinde nos ea, quæ in Platonis oratione demiramur, non æmulari quidem; sed lineas umbrasque facere quæsimus & ausi sumus. velut ipsam hoc est, quod ex illis isdem verbis ejus effinximus: *Omne, inquit, omnino factum sic sese habet. neque turpe est quantum in eo est, neque honestum: velut est quas facimus nunc ipsi res; bibere, cantare, differere; nihil namque horum ipsum ex sese honestum est. quale quum fieret modo factum est, tale exstitit. si rectè honestèque factum est, tum honestum fit: sin parum rectè, turpe fit. sic amor non honestus omnis neque omnis laude dignus: sed qui facit nos ut honestè amemus.*

C A P. XXI.

*Quibus temporibus post Romam conditam Græci Romani-
que illustres viri floruerunt ante secundum bellum Car-
thaginensium.*

Ut conspectum quemdam ætatum antiquissimarum, item virorum illustrium, qui in his ætatibus nati fuissent, haberemus; ne in sermonibus fortè inconspicuum aliquid, super ætate atque vita clarorum hominum, temerè diceremus: sicuti sophista ille *amius d. M. G.*, qui publicè nuper differens Carneadem philosophum à rege Alexandro Philippi filio pecunia donatum & Panætium Stoicum cum superiore Africano vixisse dixit: Ut ab istiusmodi, inquam, temporum ætatumque erroribus caveremus, excerpébamus ex libris, qui chronici appellantur, quibus temporibus floruissent Græci simul atque Romani viri, qui vel ingenio vel imperio nobiles

infi-

inſignesque poſt conditam Romam fuiſſent ante ſecundum bellum Carthaginienſium: eaſque nunc excerptiones noſtras variis diverſiſque in locis factas curſim digeſſimus. neque enim id nobis negotium fuit, ut acri atque ſubtili cura excellentium in utraque gente hominum *ὀβριονίμους* componeremus; ſed ut Noctes iſtae quada-
 matenus his quoque hiftoriæ ſtoſculis leviter injectis aſpergerentur. Satis autem viſum eſt in hoc commentario de temporibus paucorum hominum dicere: ex quorum ætatibus de pluribus quoque, quos non nominare-
 mus, haud difficilis conjectura fieri poſſet. Incipiemus igitur à Solone claro: quoniam de Homero & Heſiodo inter omnes ferè ſcriptores conſtitit, ætatem eos egiſſe vel iſdem ferè temporibus, vel Homerum aliquanto antiquiorem: utrumque tamen ante Romam conditam vixiſſe Silviis Albæ regnantibus annis poſt bellum Trojanum, ut Caſſius in primo annalium de Homero atque Heſiodo ſcriptum reliquit, plus centum atque ſexaginta, ante Romam autem conditam, ut Cornelius Nepos in primo Chronicorum de Homero dixit, annis circiter centum & ſexaginta. Solonem ergo accepimus unum ex illo nobili numero ſapientum leges ſcripſiſſe Athenienſium, Tarquinio Priſco Romæ regnante, anno regni ejus triceſimo tertio. Servio autem Tullio regnante Piſiſtratus Athenis tyrannus fuit, Solone antè in exilium voluntarium profecto: quoniam id ei prædicenti non creditum eſt. Poſtea Pythagoras Samius in Italiam venit, Tarquinii filio regnum obtinente, cui cognomen-
 tum Superbus fuit. iſdemque temporibus occiſus eſt Athenis ab Harmodio & Ariſtigitone Hipparchus Piſiſtrati filius, Hippixæ tyranni frater. Archilochum autem Nepos Cornelius tradit, Tullo Hoſtilio Romæ regnante, jam tum fuiſſe poëmatis clarum & nobilem. Ducentefimo deinde & ſexageſimo anno poſt Romam conditam aut non longè amplius, victos eſſe ab Athe-

nienſibus Perſas memoriae traditum eſt, pugnam illam inclutam Marathoniam, Miltiade duce: qui poſt eam victoriam damnatus à populo Athenienſi in vinculis publicis mortem obiit. tum Æſchylus Athenis tragicædiarum poëta celebris fuit. Romæ autem iſtis ferme temporibus tribunos & ædiles tum primum per ſeditio- nem ſibi plebes creavit, ac non diu poſt Cn. Marcius Coriolanus, exagitatus vexatusque à tribunis plebi, ad Vulſcos, qui tum hoſtes erant, à republica deſcivit; bellumque populo Romano fecit. poſt deinde paucis annis Xerxes rex ab Athenienſibus & pleraque Græcia, Themiftocele duce, navali prælio, quod ad Salamina factum eſt, victus fugatusque eſt. atque inde anno ferè quarto, Menenio Agrippa, M. Horatio Pulvillo conſulibus, bello Vejente, apud fluvium Cremeram, ab his ſex & trecenti patricii Fabii cum familiis ſuis, univerſi ab hoſtibus circumventi perierunt. juxta ea tempora Empedocles Agrigentinus in philoſophiæ naturalis ſtudio floruit. Romæ autem per eas tempeſtates decemviros legibus ſcribundis creatos conſtitit; tabulaſque ab his primo decem conſcriptas, mox alias duas additas. Bellum deinde in terra Græcia maximum Peloponneſiacum, quod Thucydides memoriae mandavit, cœptum eſt circa annum ferè, poſt conditam Romam, trecentimum vicimum tertium. qua tempeſtate Olus Poſtunius Tubertus dictator Romæ fuit. qui ſi- lium ſuum, quod contra ſuum dictum in hoſtem pugnaverat, ſecuri necavit. hoſtes tum populi Romani fuerant Fidenates. itaque inter hæc tempora nobiles celebresque erant Sophocles ac deinde Euripides tragici poëtae, & Hippocrates medicus, & Democritus philoſophus: quibus Socrates Athenienſis natu quidem poſterior fuit; ſed quibuſdam temporibus iſdem vixerunt. jam deinde, Tribunis militaribus conſulari imperio rempublicam Romæ regentibus, ad annum ferè con- ditæ

Vid. Gronovium
in præſat. huius
Editionis.

ditæ urbis trecentefimum quadragesimum septimum, triginta illi tyranni præpositi sunt à Lacedæmoniis Atheniensibus; & in Sicilia Dionysius superior tyrannidem tenuit, paucisque annis post, Socrates Athenis capitis damnatus est, & in carcere veneno necatus. ea ferè tempestate Romæ M. Furius Camillus dictator fuit, & Vejos cepit. ac post non longo tempore bellum Senonicum fuit. tum Galli Romam præter Capitolium ceperunt. neque multo postea Eudoxus astrologus in terra Græcia nobilitatus est: Lacedæmonique ab Atheniensibus apud Corinthum superati, duce Phormione: & M. Manlius Romæ, qui Gallos in obsidione Capitolii obrepentes per ardua depulerat, convictus est consilium de regno occupando inisse; damnatusque capitis saxo Tarpejo, ut M. Varro ait, præceps datus; ut Cornelius autem Nepos scriptum reliquit, verberando necatus est. eoque ipso anno, qui erat post reciperatam urbem septimus, Aristotelem philosophum natum esse memoriæ mandatum est. aliquot deinde annis post bellum Senonicum, Thebani Lacedæmonios, duce Epaminonda, apud Leuctra superaverunt: ac brevi post tempore, in urbe Roma, lege Licinii Stolonis consules creari etiam ex plebe cœpti, quum antea jus non esset nisi ex patriciis gentibus fieri consules. Circa annum deinde urbis conditæ quadringentesimum Philippus Amyntæ filius Alexandri pater regnum Macedonia adeptus est: inque eo tempore Alexander natus est: paucisque inde annis post Plato philosophus ad Dionysium Sicilia tyrannum posteriorem profectus est. post inde aliquanto tempore Philippus apud Chæroneam prælio magno Athenienses vincit. tum Demosthenes orator ex eo prælio salutem fuga quæsit: quumque id ei, quòd fugerat, probrosè objiceretur, versu illo notissimo elusit:

Αὐτὸς, inquit, ὁ Φύλων ἐπαίλον μαχησεται.

postea Philippus ex insidiis occiditur : & Alexander regnum adeptus ad subigendos Persas in Asiam atque in Orientem transgressus est, alter autem Alexander, cui cognomentum Molosso fuit, in Italiam venit bellum populo Romano facturus. jam enim fama virtusque felicitatis Romanæ apud exteras gentes enitescere incœptabat. sed prius, quàm bellum faceret, vita decessit. Eum Molossum, quum in Italiam transfret, dixisse accepimus, se quidem ad Romanos ire quasi in ἀνδραγαθῶν; Macedonem isse ad Persas quasi in γυναικαγαθῶν. postea Macedo Alexander pleraque parte orientali subacta, quum annos undecim regnavisset, obiit mortis diem, neque ita longè post Aristoteles philosophus & post aliquanto Demosthenes vita functi sunt : isdemque ferme tempestatibus populus Romanus gravi ac diutino Samnitium bello conflictatus est : consulesque Tib. Veturius & Sp. Postumius in locis iniquis apud Caudium à Samnitibus circumvallati ac sub jugum missi, turpi fœdere facto discesserunt; ob eamque causam populi iussu Samnitibus per feciales dediti recepti non sunt. Post annum deinde urbis conditæ quadringentesimum ferè & septuagesimum bellum cum rege Pyrrho sumtum est. Ea tempestate Epicurus Atheniensis & Zeno Citiensis philosophi celebres erant : eodémque tempore C. Fabricius Luscinus & Q. Æmilius Papus censes Romæ fuerunt; & P. Cornelium Rufinum, qui bis consul & dictator fuerat, senatu moverunt : causamque isti notæ subscripserunt, quod eum comperissent argenti facti cœnæ gratia decem pondo libras habere. Anno deinde post Romam conditam quadringentesimo sermè nonagesimo, consulibus Appio Claudio, cui cognomentum Caudex fuit, Appii illius Cæci fratre, & M. Fulvio Flacco, bellum adversum Pœnos primum cœptum est. neque diu post Callimachus poeta Cyrenensis Alexandria apud Ptolemæum regem celebratus est.

annis

annis deinde postea paulo pluribus quàm viginti, pace cum Pœnis facta, consulibus Claudio Centone Appii Cæci filio & M. Sempronio Tuditano, primus omnium L. Livius poëta fabulas docere Romæ cœpit, post Sophoclis & Euripidis mortem annis plus ferè centum & sexaginta, post Menandri annis circiter quinquaginta duobus. Claudium & Tuditanum Consules sequuntur Q. Valerius & C. Manilius: quibus natum esse Q. Ennium poëtam M. Varro, in primo de poëtis libro, scripsit: eumque, quum septimum & sexagesimum annum ageret, duodecimum annalem scripsisse; idque ipsum Ennium in eodem libro dicere. Anno deinde post Romam conditam quingentesimo undevicesimo Sp. Carvilius Ruga primus Romæ de amicorum sententia divortium cum uxore fecit, quod sterilis esset, jurassetque apud censores uxorem se liberum quærendorum causa habere. eodemque anno C. Nævius poëta fabulas apud populum dedit; quem M. Varro, in libro de poëtis primo, stipendia fecisse ait bello Pœnico primo; idque ipsum Nævium dicere in eo carmine, quod de eodem bello scripsit. Porcius autem Licinius ferius poëticam Romæ cœpisse dicit in his versibus:

Pœnico bello secundo Musa pinnato gradu

Intulit se bellicosam in Romuli gentem feram.

ac deinde annis ferè post quindecim bellum adversus Pœnos sumptum est: atque non nimum longè M. Cato orator in civitate, & Plautus poëta in scena floruerunt. isdemque temporibus Diogenes Stoicus & Carneades Academicus & Critolaus Peripatericus ab Atheniensibus, ad senatum populi Romani, negotii publici gratia, legati sunt. neque magno intervallo postea Q. Ennius, & juxta Cæcilius & Terentius, ac subinde & Pacuvius, & Pacuvio jam sene Accius, clariorque tunc in poëmatis eorum obtrectandis Lucilius fuit. sed progressi longius sumus: quum finem proposuerimus annotatiunculis istis bellum Pœnorum secundum.